

considered as an active method of study which gives the chance as much as possible to bring students closer to real pedagogical activity. The value of these methods is that they give the chance to reproduce a context of a concrete situation of professional activity in an educational situation. Contextual study, by A. Verbitsky, is the form of active study oriented at vocational training which is realized by gradual use of a professional context, saturation of educational process, elements of professional activity.

In the article different approaches to classification of pedagogical situations which can be used in vocational training of future teachers are analyzed. The use of the following situations is the most effective, in our opinion: micro situations, situations-illustrations, situations-problems, pedagogical tasks as they give the chance to develop pedagogical thinking and oral broadcasting of future teachers, to learn to see in the concrete phenomenon its general pedagogical essence, a problem which needs the decision, to consider it and to provide logically reasonable, clear and accurate expression of the solution of this situation.

Key words: vocational training, pedagogical activity, contextual approach, interactive study, case method, problem situation, method of concrete situations.

УДК 378

Олена Семенов

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА – ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ СКЛАДНИК ПІДГОТОВКИ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 015 «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

У статті на основі вивчення нормативних документів МОН України, аналізу наукових джерел, практичного досвіду узагальнено концептуальні підходи до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії (PhD) спеціальності 015 «Професійна освіта» (спеціалізація «Викладач-дослідник»). Доводиться, що фахову підготовку майбутніх педагогів-дослідників мають пронизувати цінності академічної культури, що знаходять відображення в культурі розумової праці, академічному дискурсі, етичній культурі, культурі академічного читання, академічного письма, академічної грамотності, академічній риторичі та ін. Окреслено підходи, принципи формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників.

Ключові слова: майбутній педагог-дослідник, академічна культура, освітньо-наукова програма, доктор філософії, спеціальність 015 «Професійна освіта, загальна компетентність, інтегральна компетентність, спеціальні (фахові) компетентності.

Постановка проблеми. Орієнтація на дослідницько-інноваційний тип суспільного розвитку посилює увагу до якості підготовки майбутнього педагога-дослідника на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях. «За структурою і змістом вища школа має бути повноструктурною і повнокомпонентною, включати підготовку не лише бакалаврів, магістрів, а й кандидатів наук (докторів філософії) і докторів наук (постдокторів). Адже якість і конкурентоздатність людського капіталу саме найвищих рівнів визначає успіх суспільства в умовах глобальної змагальної взаємодії», – наголошує В. Луговий [9, 3].

Надії щодо успішного та якісного формування гуманітарної еліти значною мірою пов'язуємо з університетами. В основу їхньої діяльності на

всіх етапах історичного поступу українського суспільства було покладено пріоритети фундаментальної освіти, поваги до людини, культуровідповідності, національні й полікультурні цінності, інтелектуальний, духовний, творчий розвиток особистості. У сучасних соціокультурних умовах до критеріїв оцінки результатів діяльності університетів додають спроможність вищого навчального закладу підготувати фахівців, здатних оперативно реагувати на мінливий ринок праці і пристосовуватися до змінних умов економічного простору. Виникає питання, як, якою мірою університет поєднуватиме традиційні функції служіння істині та формування загальної і професійної культури особистості майбутніх педагогів-дослідників «з новітніми завданнями доби відкритої економіки» [7, 58].

Актуалізується й питання щодо формування нового рівня академічної культури, яка є невід'ємним складником професійної компетентності майбутніх педагогів-дослідників і здатна, як слушно зауважує В. Астахова, «протистояти натиску моральної деградації, духовного розпаду» [1]. Поняття це багатогранне; ідеться загалом і про культуру навчання в університеті, цінності, традиції, норми, правила проведення наукового дослідження, і про наукову мовну культуру, культуру високої духовності й моралі, культуру спілкування наукових наставників та учнів, культуру наукової праці і соціальної, моральної відповідальності за результати; культуру толерантності й педагогічного оптимізму, що формується в культурно-освітньому просторі вищого навчального закладу. Цінності академічної культури мають пронизувати освітньо-наукові програми підготовки докторів філософії різних спеціальностей, у тому числі і спеціальності 015 «Професійна освіта» (спеціалізація «Викладач-дослідник»), в основу якої покладено положення випереджувального підходу до підготовки високоморальних, компетентних педагогів-дослідників, які розв'язуватимуть комплексні проблеми професійної та дослідницької інноваційної діяльності в закладах професійної освіти.

Аналіз актуальних досліджень. У зв'язку з розгортанням Болонського процесу (1999) та реалізацією концептуальних положень Лісабонської стратегії з підвищення конкурентоспроможності (2000), міжнародного проекту «Гармонізація освітніх структур в Європі» (TUNING, 2000), спрямованого на узгодження освітніх структур та освітніх програм на основі різноманітності й автономності, зростають вимоги до аспірантури як ключової у становленні майбутніх педагогів-дослідників. Про модернізацію структури освітньо-кваліфікаційних рівнів, запровадження трициклової системи підготовки фахівців з вищою освітою (бакалавр – магістр – доктор філософії) зазначається в Законі України «Про вищу освіту» (2014). Специфіку підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації окреслено в Постановах Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка

здобувачів вищої освіти» (2015), «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» (2015), «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (2015), «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» (2016). Фундаментальне значення для нашого дослідження мають вагомі напрацювання науковців НАПН України: «Національний освітній глосарій: вища освіта» та «Енциклопедія освіти» за ред. В. Кременя; наукові публікації українських (С. Гончаренка, В. Лугового, О. Слюсаренко, О. Сухомлинської, Ж. Таланової та ін.), у яких обґрунтована методологія докторської освіти, здійснено компаративний аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду професійної підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

Цінності академічної культури (чесність, довіра, повага, відповідальність) сформульовано в Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі [2], у Стратегії розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2016–2022 рр. [14]. Морально-етичні, ціннісні, освітні аспекти академічної культури особистості розглянуто в наукових студіях В. Астахової [1], Т. Добко [7], О. Єрохіної [6], В. Ромакіна [12], у зарубіжних джерелах [15–16].

Мета статті – узагальнити концептуальні підходи до освітньо-наукової (аспірантської) програми підготовки фахівців за освітньо-науковим рівнем доктор філософії (PhD), спеціальності 015 «Професійна освіта» (спеціалізація «Викладач-дослідник»), з'ясуємо сутність академічної культури майбутніх педагогів-дослідників, специфіку формування академічної культури в умовах підготовки майбутніх педагогів-дослідників за освітньо-науковим рівнем доктор філософії.

Методи дослідження. Використано загальнонаукові методи: теоретичні – вивчення нормативних документів МОН України; аналіз культурологічних, педагогічних джерел; освітньо-наукових програм доктора філософії; емпіричні – спостереження за навчальним процесом, індивідуальні та колективні бесіди з викладачами та студентами, аспірантами для з'ясування рис академічної культури майбутніх педагогів-дослідників.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» (2016) підготовка в аспірантурі передбачає виконання особою відповідної освітньо-наукової або наукової програми вищого навчального закладу (наукової установи) за певною спеціальністю та проведення власного наукового дослідження. Фахівці (В. Захарченко, В. Луговий, Ю. Рашкевич, Ж. Таланова [8]) характеризують таку програму (Educational programme) як систему освітніх компонентів на відповідному

рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти. Одним із важливих етапів проектування освітньої програми є визначення її профілю, самобутніх рис загальних та фахових компетентностей, які будуть розвинуті у випускника програми, а також його потенційну здатність до працевлаштування.

Окреслимо концептуальні підходи до освітньо-наукової (аспірантської) програми підготовки фахівців за освітньо-науковим рівнем доктор філософії (PhD) на прикладі спеціальності 015 «Професійна освіта» (спеціалізація – викладач-дослідник). Джерельною базою поряд із нормативними документами [8–11] слугує досвід колег-розробників освітньо-наукової програми Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля, Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, а також досвід проектної групи Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Мету освітньо-наукової програми спеціальності 015 «Професійна освіта» вбачаємо у сприянні щодо оволодіння аспірантами методологією наукового пізнання; формування в них професійної й наукової етики, професійної готовності до самостійної науково-дослідної і педагогічної діяльності в галузі освіти, професійної освіти; викладацької діяльності в навчальних закладах різних рівнів акредитації, у закладах системи додаткової професійної освіти; в системі підвищення кваліфікації, в органах управління освітою різного типу; інформаційно-аналітичних, консультаційних центрах, що розробляють і реалізують освітні, соціально-культурні проекти, у формуванні здатності розв'язувати комплексні проблеми професійної та дослідницької інноваційної діяльності. Пронизує освітньо-наукову програму і виховна мета – сприяти загальнокультурному і професійно-етичному розвитку, розвитку творчої активності, відповідальності, громадянськості.

Освітньо-наукова програма ґрунтується, зокрема, на ключових ідеях системного, компетентнісного, маркетингового, особистісно-діяльнісного, культурологічного, аксіологічного методологічних підходів. Положення компетентнісного підходу важливі для формування в майбутніх науково-педагогічних працівників загальних і професійних компетентностей, що дає змогу більш успішно розв'язати життєві, особистісні, професійні завдання. Застосування маркетингового підходу дозволяє розробити технологію моніторингу якості підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Культурологічний підхід уможливлює розгляд підготовки аспірантів як складову національної та світової культури; аксіологічний – сприяє розкриттю ціннісно-гуманістичних засад наукової й науково-педагогічної діяльності.

Освітньо-наукова програма орієнтована на загальну (методологічну), професійну і практичну підготовку здобувачів до виконання досліджень з теорії і методики професійної освіти, науково-педагогічної роботи, викладання педагогічних, професійно орієнтованих дисциплін у вищих навчальних закладах. Цикл загальної підготовки (подаємо за планом Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка) складають такі навчальні дисципліни, як «Філософія», «Наукова українська мова», «Англійська мова», «Педагогіка вищої школи». Нормативний складник професійної підготовки представлено навчальними дисциплінами «Методологія педагогічного дослідження», «Актуальні питання професійної освіти», «Андрагогіка професійної освіти», «Порівняльна професійна педагогіка», «Дидактичні системи у професійній освіті»; вибірковий – навчальними дисциплінами «Academic writing» / «Менеджмент проектів»; «Педагогічна евристика» / «Педагогічна риторика»; «Моделювання професійної діяльності фахівця» / «Педагогічний експеримент у дослідженнях з професійної освіти»; Менеджмент інновацій у професійній освіті» / «Системний аналіз у професійній освіті». Результатами засвоєння освітньо-наукової програми аспірантури є сформовані у випускників відповідно до вимог Національної рамки кваліфікацій України, спеціальності 015 «Професійна освіта» загальні, інтегральна, спеціальні (фахові) компетентності.

Зокрема, опановуючи курс андрагогіки професійної освіти, майбутні педагоги-дослідники набувають концептуальних та методологічних знань у галузі теорії, методики, дидактики, історії розвитку професійної освіти, професійної порівняльної педагогіки; умінь здійснювати аналіз філософських та ідеологічних засад освітньої політики в галузі професійної освіти і освіти дорослих на наднаціональному та національному рівнях; ініціювати, реалізовувати інноваційні комплексні проекти, включаючи власні дослідження відповідно до вимог стандартів міждисциплінарного та/або міжнародного професійного співтовариства, що дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі соціальні, наукові, культурні, етичні та інші проблеми; ефективно організовувати та проводити навчальні заняття, самостійну навчальну та наукову роботу студентів, застосовуючи сучасні інформаційні технології; здатності саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, нести соціальну відповідальність за навчання інших.

Фахову підготовку, асистентську практику майбутніх педагогів-дослідників пронизує академічна культура. Національний глосарій подає таку характеристику поняття «академічний» (academic): стосується освіти, навчання, викладання, досліджень [10, 10–11]. У тлумачних словниках подано й такі визначення: навчальний (стосується вищих навчальних

закладів); теоретичний; дотримується традицій, канонів; високохудожній; почесний; кращий.

У контексті дослідження розглянемо поняття «культура». За визначенням С. Гончаренка, *культура* (від лат. *culturura* – виховання, освіта розвиток) – це сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності. У вужчому розумінні культура – це сфера духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості (особливо мистецької) (...). Водночас під культурою розуміють рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння якоюсь галуззю знань або діяльності [5, 182].

Поняття «академічна культура» фахівці характеризують як культуру університету [15]; інтелектуально-етичну систему цінностей, мотивацій, переконань та сприйнятів, які визначають професійну діяльність в освіті та науці [12]; систему цінностей, традицій, норм, правил, зразків поведінки проведення наукового дослідження, способів діяльності, принципів спілкування, що ґрунтується на педагогічно адаптованому досвіді наукової пізнавальної діяльності; культуру високої духовності і моралі, культуру особливої поведінки і спілкування людей, які професійно покликані забезпечувати трансляцію культурних цінностей; культуру високої якості праці й відповідальності за її результати, культуру толерантності і педагогічного оптимізму [1; 6; 7; 12]. Академічна культура відображає ставлення до відносин, цінностей і способів поведінки, які є спільними для всіх, хто працює і навчається в університеті [15].

У Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі [2] окреслено цінності академічної культури, з-поміж яких виділимо академічну свободу, моральну і соціальну відповідальність дослідників за результати досліджень; прагнення наукових товариств до співпраці на світовому рівні; наукову, дослідницьку етику; позитивну емоційну взаємодію суб'єктів дослідницької діяльності; самовідданість праці. Узагальнення досліджень дозволяє означити такі характерні ознаки поняття, як знання, зразок, покликання. У межах статті дотримуємося робочого визначення, яке пропонує О. Єрохіна [6]: це система цінностей, норм, правил, зразків поведінки, способів діяльності, принципів спілкування, що ґрунтується на педагогічно адаптованому досвіді наукової пізнавальної діяльності.

У структурі академічної культури виділяємо, зокрема, аксіологічний, мотиваційно-етичний, інформаційно-когнітивний, праксеологічний, поведінково-інтерактивний компоненти, кожний із яких характеризується певним змістовим наповненням і знаходить відображення в культурі розумової праці, академічному дискурсі, етичній культурі, культурі академічного читання, академічного письма, академічної грамотності,

академічній риториці та ін. Ціннісний, етичний компоненти академічної культури охоплюють морально-етичні цінності педагогічної професії (професійний обов'язок, соціальна відповідальність, академічна честь, повага до іншої людини), етичні принципи педагога-дослідника у здійсненні дослідницької діяльності, академічної комунікації на суб'єкт-суб'єктній, гуманістичній основі. С. Гончаренко, характеризуючи етичні вимоги до вченого, надає пріоритету моральним вимірам науки та соціальній відповідальності спільноти вчених і кожного зокрема. Імперативами вченого мають стати служіння Істині, корисність діяльності для суспільства, чесне ставлення до наукових результатів [4, 22].

Праксеологічний та поведінково-інтерактивний компоненти академічної культури характеризують ступінь реалізації засвоєних цінностей, норм, знань у ситуаціях професійного спілкування, охоплюють уміння й навички, що ґрунтуються на критичному мисленні, володінні комунікативною технікою, вербальною та невербальною (манера говорити, жести, міміка, пантоміміка) взаємодією і знаходять прояв, зокрема, в академічній грамотності. Зокрема, до загальних компетентностей дослідника відносимо володіння професійними мовнокомунікативними вміннями діалогового спілкування українською та англійською мовами з широкою науковою спільнотою, зокрема в межах міждисциплінарного та/або міжнародного експертного середовища, у процесі презентації матеріалів та результатів наукового дослідження у вигляді наукових статей, доповідей, мультимедій відповідно до вимог стандартів і професійного співтовариства; навички операційної обробки наукових текстів різних жанрів наукового стилю (реферування, анотування, конспектування, змістове, мовно-стилістичне редагування, переклад та ін.); моделювання зв'язних наукових текстів (створювати глосарії ключових термінів; готувати наукові статті, тези, доповіді, повідомлення, виступи, наукові звіти, посібники), у тому числі з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналіз досвіду формування академічної культури молодих дослідників в університетах Європи за дослідницько зорієнтованою моделлю засвідчує увагу наукової спільноти до академічної доброчесності: «однією з головних особливостей академічної культури в житті університету є студентський авторський голос у науковій роботі. Списування чужих думок, «вирізання» ідей інших не схвалюється [15]. Отже, вагомою є роль наукового керівництва, ідіостиль, культура унікальної, неповторної педагогічної дії майстра: справедливим є твердження: чим індивідуальніша творча сила та її продукт, тим вищий освітній рівень і багатша культура держави. Це також культурно-освітній простір педагогічного університету, що має наповнювати особистості духовністю й ціннісними пріоритетами педагогічної праці «навчити людину бути Людиною» (І. Зязюн), потужним знанєвим досвідом і мудрістю впливати на формування морально-духовних якостей громадян України. О. Смолінська

пропонує, організовуючи культурно-освітній простір педагогічних університетів, урахувати такі принципи, як принцип культуровідповідності, що визначає зв'язок культурно-освітнього простору з інноваційною професійною діяльністю педагога; принцип екологізму, що характеризує культурно-освітній простір із позицій вивчення його меж і способів зв'язку з навколишнім інституційним простором, формування університетом власної політики у сфері іміджу, самопозиціонування, бренду; принцип гомеостатизму, що полягає в підтриманні стабільності внутрішніх культурно-освітніх процесів, регулює формування стратегії розвитку університету [13].

У підготовці бакалаврів і магістрів в університетах є певні напрацювання стосовно формування академічної культури: в десяти університетах України уже розпочато реалізацію Проекту Сприяння академічній доброчесності, функціонують школи академічного письма, центри англомовної академічної комунікації (наприклад, Львівський національний університет імені Івана Франка). Така діяльність підтверджує, що цінності академічної культури мають пронизувати освітньо-наукову програму підготовки майбутніх педагогів-дослідників.

Для формування академічної культури важливо здійснювати, як засвідчує аналіз психологічних та педагогічних джерел, спостереження за навчальним процесом, індивідуальні й колективні бесіди з викладачами, студентами, аспірантами, з урахуванням особистісно-діяльнісного, системного, компетентнісного, аксіологічного, культурологічного, андрагогічного підходів. Урахування положень особистісно-діяльнісного підходу дозволяє залучати учасників академічної спільноти до діалогової взаємодії на основі суб'єкт-суб'єктних відносин. Відповідно до компетентнісного підходу формування аксіологічного, інформаційно-когнітивного, праксеологічного, поведінково-інтерактивного компонентів академічної культури майбутніх педагогів-дослідників розглядається у процесі вивчення навчальних дисциплін, самостійної наукової роботи, асистентської практики. З урахуванням аксіологічного, культурологічного, андрагогічного, акмеологічного підходів відбувається цілеспрямований процес формування власного ідіостилу, виховання загальнолюдських і культурних цінностей особистості, забезпечується усвідомлення цілісності світу, визнання рівності й гідності всіх культур, права зберігати свою ідентичність.

Організовуючи навчальний процес, враховуємо, як слушно зауважує Н. Волкова [3], загальнодидактичні і специфічні принципи, у тому числі принципи контекстного навчання, комунікативної взаємодії (передбачає презентацію і спільне обговорення аспірантами й викладачами створених ними продуктів), індивідуальної підтримки викладачем навчальної діяльності кожного аспіранта; внутрішньої свободи особистості (реалізується через надання аспірантам диференційованих творчих завдань), критичного самооцінювання. Серед методів навчання, які

пропонуємо з урахуванням потенціалу дистанційної освіти, використання хмарних інформаційно-аналітичних сервісів системи Google Scholar, проектування мультимедійних електронних освітніх ресурсів на основі системи Moodle, – проблемно-пошукові, творчі завдання з питань дослідження академічного тексту, академічної комунікації, доброчесності й поваги; диспути, дискусії, круглі столи з основ культури академічного читання, тренінги, презентації з академічного письма (українського, англійського), ділові й рольові ігри, конкурс мовної майстерності, відеолекторії з лінгвоперсонології у вимірах педагогічної дії тощо. Виховну роботу, педагогічну практику спрямовуємо на формування поваги до професії педагога, поваги до наставника молоді, поваги до університету.

Така програма дій значною мірою сприятиме підвищенню рівня академічної культури, професійної майстерності у сфері викладання і наукових досліджень, підготовці майбутніх педагогів-дослідників як лідерів-професіоналів академічного середовища, стимулюватиме розвиток нових освітніх ініціатив, спрямованих на підтримку інституційних реформ і підвищення глобальної інтеграції та конкурентоспроможності української вищої освіти.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Проведений аналіз нормативних, наукових джерел, практичного досвіду засвідчує, що важливою умовою модернізації української вищої освіти та її інтеграції в європейський і світовий культурно-освітній простір є якість і конкурентоздатність професійної підготовки майбутніх педагогів-дослідників на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти. Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії зі спеціальності 015 «Професійна освіта» (спеціалізація «Викладач-дослідник») ґрунтується на ідеях системного, компетентнісного, маркетингового, особистісно-діяльнісного, культурологічного, аксіологічного методологічних підходів, ураховує положення випереджувального підходу щодо професійної компетентності педагогів-дослідників, які на основі набутих системних знань законодавчих і нормативних документів про освіту, фундаментальних знань про людину як суб'єкт освітнього процесу, закономірності цілісного педагогічного процесу розв'язуватимуть комплексні проблеми професійної та дослідницької інноваційної діяльності в закладах професійної освіти.

Фахову підготовку, асистентську практику, науково-дослідну роботу майбутніх педагогів-дослідників мають пронизувати цінності академічної культури, структура якої охоплює аксіологічний, мотиваційно-етичний, інформаційно-когнітивний, праксеологічний, поведінково-інтерактивний компоненти, кожний із яких знаходить відображення в культурі розумової праці, академічного читання, академічному дискурсі, етичній культурі, культурі академічного письма, академічної грамотності, академічній риторичі та ін. Академічна культура – це також культура унікальної, неповторної

педагогічної дії майстра, культурно-освітній простір університету, що має наповнювати особистості духовністю й ціннісними пріоритетами педагогічної праці. Формування академічної культури більш ефективно відбувається, якщо враховувати положення особистісно-діяльнісного, системного, компетентнісного, маркетингового, аксіологічного, культурологічного, андрагогічного, акмеологічного підходів, з урахуванням принципів контекстного навчання, комунікативної взаємодії, внутрішньої свободи особистості, критичного самооцінювання. Навчальну, виховну роботу, педагогічну практику важливо спрямовувати на формування поваги до професії педагога, поваги до наставника молоді, поваги до університету.

У наступних публікаціях розглянемо досвід підготовки майбутніх педагогів-дослідників в університетах Європи, що увиразнить процес формування академічної культури в єдності її складників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Астахова В. И. Академическая культура как фундамент формирования современного специалиста [Електронний ресурс] / В. И. Астахова // Вчені записки Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія» : [збірник наукових праць] / Харківський гум. ун-т «Народна українська академія». – Харків, 2013. – Т. 19. – С. 21–39. – Режим доступу : <http://dSPACE.nua.kharkov.ua/jspui/handle/123456789/326>
2. Бухарестская декларация этических ценностей и принципов высшего образования в Европе, 10 августа 2005 г. ЮНЕСКО–СЕПЕС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.almamater.md/articles/879/ru.html>
3. Волкова Н. П. Концепція освітньо-наукової програми підготовки науково-педагогічних кадрів в аспірантурі зі спеціальності 015 «Професійна освіта» [Електронний ресурс] / Н. П. Волкова // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Педагогічні науки. Серія «Педагогіка і психологія». – 2016. – № 1 (11). – С. 177–183. – Режим доступу : <http://duan.edu.ua/uploads/vidavnitstvo-15-16/16169.pdf>
4. Гончаренко С. Етичний кодекс (імперативи) вченого / Семен Гончаренко // Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. пр. / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України ; Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Вип. 1. – К., Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2011. – С. 20–27.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.
6. Ерохина Е. Л. Академическая культура учащегося-исследователя в условиях внедрения ФГОС [Електронний ресурс] / Е. Л. Ерохина // Человек и образование. – 2014. – № 2 (39). – С. 64–67. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/akademicheskaya-kultura-uchaschegosya-issledovatelya-v-usloviyah-vnedreniya-fgos>
7. Добко Т. Університет, академічна культура і забезпечення якості / Тарас Добко // Імператив якості : вчимося цінувати і оцінювати вищу освіту : [навч. посіб.] / за ред. Т. Добко, М. Головянко, О. Кайкової, В. Терзіяна, Т. Тіхонена. – Львів : Манускрипт, 2014. – С. 58–68.

8. Захарченко В. М. Розроблення освітніх програм : методичні рекомендації / В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / за ред. В. Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.
9. Луговий В. І. Якість викладання, досліджень, публікацій – ключовий фактор у досягненні вищими навчальними закладами світового класу та критерій оцінювання діяльності науково-педагогічних кадрів вищої школи / В. І. Луговий, О. М. Слюсаренко, Ж. В. Таланова // Проблеми освіти : наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України. – К., 2012. – Вип. 70, Ч. І. – С. 3–10.
10. Національний освітній глосарій : вища освіта. – 2-е вид., перероб. і доп. [Електронний ресурс] / авт.-уклад. : В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / за ред. В. Г. Кременя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с. – Режим доступу : http://ihed.org.ua/images/biblioteka/glossariy_Visha_osvita_2014_tempus-office.pdf
11. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248945529>
12. Ромакін В. В. Мотивації, переконання та поведінка українських і американських студентів бакалаврату щодо норм академічної культури [Електронний ресурс] / В. В. Ромакін // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Педагогіка. – 2010. – Т. 136, Вип. 123. – С. 34–41. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2010_136_123_8
13. Смолінська О. Є. Теоретико-методологічні основи організації культурно-освітнього простору педагогічних університетів України : монографія / Олеся Євгенівна Смолінська ; [за науковою редакцією проф. Г. П. Васяновича]. – Суми : Університетська книга, 2014. – 362 с.
14. Стратегія розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2016–2022 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naps.gov.ua/ua/press/announcements/942/>
15. Analysing Academic Culture In Different Countries English Language Essay [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ukessays.com/essays/english-language/analysing-academic-culture-in-different-countries-english-language-essay.php>
16. Burquel Nadine. Conference Report «Future of the doctorate». European Commssion. Directorate-General for Education and Culture. Riga, 28–29 May, 2015. –33 p.

РЕЗЮМЕ

Семеног Е. Академическая культура – фундаментальная составляющая подготовки доктора философии по специальности 015 «Профессиональное образование».

В статье на основе изучения нормативных документов МОН Украины, анализа научных источников, практического опыта обобщены концептуальные подходы к образовательно-научной программе подготовки докторов философии (PhD) специальности 015 «Профессиональное образование» (специализация «Преподаватель-исследователь»). Доказывается, что профессиональную подготовку будущих педагогов-исследователей пронизывают ценности академической культуры, что находит отражение в культуре умственного труда, этической культуре, культуре академического чтения, академического письма, академической грамотности,

академической риторике и др. Определены подходы, принципы формирования академической культуры будущих педагогов-исследователей.

Ключевые слова: образовательно-научная программа, доктор философии, специальность 015 «Профессиональное образование», будущий педагог-исследователь, академическая культура, общая компетентность, интегральная компетентность, специальные компетентности.

SUMMARY

Semenog O. Academic culture – the basis of Doctor of Philosophy in specialty 015 “Professional education” preparation.

Analysis of regulatory, scientific sources and practical experience shows that an important condition for the modernization of Ukrainian higher education and its integration into European and world cultural, educational space is the quality and competitiveness of the future teachers and researchers’ training on the third (education and research) level of higher education.

The conceptual approaches to education and research training program of doctors of philosophy (PhD) preparation in 015 speciality “Professional Education” (specialization “teacher-researcher”) are overviewed.

The program is based on the ideas of the system, competency, marketing, personal and active, cultural, axiological and methodological approaches, it takes into account the provisions of proactive approach to the professional competence of teachers and researchers. It is proved that the professional training of future teachers and researchers must permeate the values of academic culture, the structure of which constitute axiological, motivational, ethics, information and cognitive, praxeological, behavioral-interactive components, each of which is reflected in the culture of thinking, academic discourse, ethical culture, academic reading and writing, literacy, academic discourse and others.

Academic culture is also a unique culture of teacher’s action. It is a cultural and educational space of the university that must fulfill with the individual spirituality and value priorities of educational work. Formation of academic culture is based on the personal-active, systematic, competence, axiological, cultural, andragogical approaches, taking into account the principles of contextual learning communicative interactions inside individual liberty, critical self-evaluation.

Training, educational work, teaching practice is important to direct on the formation of respect for the teaching profession, respect to young people mentor, and respect to the university.

The following publications will consider the experience of training of future teachers and researchers in the universities of Europe, that emphasize the process of forming academic culture in the unity of its components.

Key words: educational and scientific program, Ph.D., 015 specialty “Professional education”, future teacher-researcher, academic culture, general competence, integrated competence.